

6. Uchebnaia zhyzn [Learning Life]. Svoboda slova. 1917. 20 apreliia. S. 7.
7. Rezultaty ankety pro ukrainizatsiiu narodnykh shkil na Katerynoslavshchyni [Results of the Questionnaire on Ukrainization of Public Schools at Katerynoslavshchyna]. Narodnaia zhyzn. 1917. 11 oktiabria. S. 1–2.
8. Doklad pro shkolu [Report on School]. Ridne slovo. 1917. 29 kvitnia. S. 2.
9. Moskovska shkola na Ukraini [Moscow School in Ukraine]. Ridne slovo. 1917. 17 chervnia. S. 2.
10. Postanovy v spravi orhanizatsii osvity vyneseni Vseukrainskym uchytelskym zizdom 5–6 kvitnia i peredani nym 5 maia Ukrainskii Tsentralnii Radi [Decrees on the Case of Organization of Education taken at the Ukrainian Congress for Teachers on April 5-6 and delegated to the Ukrainian Central Counsel on May 5]. Visty z Ukrainskoi Tsentralnoi Rady. 1917. Mai. S. 2–3.
11. Rezoliutsii II-ho Vseukrainskoho Uchytelskoho Zizdu u Kyievi [Resolutions of the 2-nd Ukrainian Congress for Teachers in Kyiv]. Visty z Ukrainskoi Tsentralnoi Rady. 1917. Veresen. S. 7–8.
12. Unyversytetskyi kryzys [The Ukrainian Crisis]. Yuzhnaia koleika. 1917. 10 sentiabria. S. 3; Otcheho ne rabotaet unyversytet. Yuzhnaia koleika. 1917. 16 sentiabria. S. 2.
13. Kyivskiy universytet i ukrainska sprava [Kyiv University and the Ukrainian Case]. Nova Rada. 1917. 28 lypnia. S. 1–2.
14. Pytannia za derzhavnyi yazyk [Issue of the State Language]. Nova Rada. 1917. 9 chervnia. S. 1.
15. Ne khochut «muzhytskoi movy» [They don't Want Bondman Language]. Prylutska dumka. 1917. 4 serpnia. S. 1–2.
16. Ohiienko I. Ridna mova v ukrainskii shkoli [Native Language at the Ukrainian School]. Narodnaia zhyzn. 1917. 15 avhusta. S. 2–3.
17. Ohiienko I. Ridna mova v ukrainskii shkoli [Native Language at the Ukrainian School]. Narodnaia zhyzn. 1917. 22 avhusta. S. 1–2.
18. Ohiienko I. Ridna mova v ukrainskii shkoli [Native Language at the Ukrainian School]. Narodnaia zhyzn. 1917. 24 avhusta. S. 2–3.
19. Novi ukrainski universytety [New Ukrainian Universities]. Vidrozhennia. 1918. 9 kvitnia. S. 3.
20. K voprosu o tempe ukraizatsyy [Issue of the Ukrainization Tempo]. Lokhvytske slovo. 1918. 23 apreliia. S. 2.
21. Yz zhyzny srednei shkoly [From Life of Secondary School]. Vozrozhdenye. 1918. 23 apreliia. S. 4.
22. Korduba M. Yaka shkola naipynishia dlia Ukrainy [What sort of School is the Most Mindful to Ukraine]. Vidrozhennia. 1918. 9 maia. S. 2–3.
23. Rozvytok osvity i nauky pid chas Ukrainskoi revoliutsii 1917–1921 rokiv [Development of Education and Science during the Ukrainian Revolution 1917-1921]. URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/vchytelyam/metodychni-rekomendaciyi/rozvytok-osvity-i-nauky-pid-chas-ukrayinskoyi-revolyuciyi-1917-1921-rokiv>
24. Vymohy shkilnoi spravy [Requirements of School Affairs]. Vilnyi holos. 1918. 17 travnia. S. 2.

УДК 929:37.0](477)“190/194”

DOI 10.25128/2415-3605.21.1.22

ІРИНА ФЕДОРІВ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1344-8053>

feinol@i.ua

кандидат історичних наук, доцент
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль

ПЕДАГОГІЧНІ ВІХІ ЖИТТЯ Й ДІЯЛЬНОСТІ МИРОНА КОРДУБИ У КОНТЕКСТІ ЕПОХИ

Здійснено комплексний аналіз основних періодів педагогічної діяльності видатного українського вченого-історика, географа, бібліографа й громадсько-політичного діяча Мирона Кордуби (1876–1947) у контексті освітньо-культурних процесів, що відбувались на українських землях у першій половині ХХ ст. Окреслено головні здобутки вченого і педагога у написанні й виданні навчальних підручників та курсів лекцій, зокрема, «Картини із Всесвітньої історії для народних і виділових шкіл», «Методологія історії», «Історія західних слов'ян в добу Перемислидів і П'ястів», «Історія Галицько-Волинського князівства», «Лекції з історії України, прочитані у Варшавському університеті» та ін. Проаналізовано особливості педагогічної діяльності М. Кордуби відповідно до основних віх його життя. Як педагог й організатор навчально-освітньої діяльності учений працював у середніх та вищих школах Австро-Угорщини, Другої

ЕПІСТЕМОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ ТА ІСТОРІЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Речі Посполитої та УРСР, зокрема, у другій державній гімназії у Чернівцях, Українському таємному університеті, Варшавському університеті, українській гімназії у м. Холмі, другій та першій українських гімназіях у Львові, а також Львівському університеті, де очолював кафедру південних і західних слов'ян. З'ясовано внесок М. Кордуби у викладання історичних дисциплін, популяризацію україномовної освіти серед населення Буковини й Галичини. Висвітлено його методологію навчання, котра базувалась на міжпредметних зв'язках та роботі з джерелами. Доведено, що М. Кордуба здійснив вагомий внесок у розвиток новітнього українського шкільництва, окреслено його роль як організатора вищої школи та у культурно-освітніх процесах Буковини та Галичини першої половини ХХ ст.

Ключові слова: Мирон Кордуба, педагогічна діяльність, основні віхи, освітньо-культурні процеси, навчальні підручники, курси лекцій, гімназія, університет.

ИРИНА ФЕДОРОВ

кандидат исторических наук, доцент
Тернопольский национальный педагогический
университет имени Владимира Гнатюка
ул. Максима Кривоноса, 2, г. Тернополь

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ВЕХИ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ МИРОНА КОРДУБЫ В КОНТЕКСТЕ ЭПОХИ

Осуществлен комплексный анализ основных периодов педагогической деятельности выдающегося украинского ученого-историка, географа, библиографа и общественно-политического деятеля Мирона Кордубы (1876–1947) в контексте образовательно-культурных процессов, которые происходили на украинских землях в первой половине ХХ в. Определены главные достижения ученого и педагога в написании и издании учебников и курсов лекций, в частности, «Картины из Всемирной истории для народных и городских школ», «Методология истории», «История западных славян в период Перемислидов и Пястов», «История Галицко-Волынского княжества», «Лекции по истории Украины, прочитанные в Варшавском университете» и др. Проанализированы особенности педагогической деятельности М. Кордубы в соответствии с основными вехами его жизни. Как педагог и организатор учебно-образовательной деятельности ученый работал в средних и высших школах Австро-Венгрии, Второй Речи Посполитой и УССР, в частности, во второй государственной гимназии в Черновцах, Украинском тайном университете, Варшавском университете, Украинской гимназии в г. Холме, второй и первой украинских гимназиях во Львове, а также Львовском университете, где возглавлял кафедру южных и западных славян. Выяснено вклад М. Кордубы в преподавании исторических дисциплин, популяризацию украиноязычного образования среди населения Буковины и Галиции. Освещена его методология обучения, которая основана на межпредметных связях и работе с источниками. Доказано, что М. Кордуба совершил весомый вклад в развитие новейшего украинского образования, определена его роль как организатора высшей школы и в культурно-образовательных процессах Буковины и Галиции первой половины ХХ в.

Ключевые слова: Мирон Кордуба, педагогическая деятельность, основные вехи, образовательно-культурные процессы, учебники, курсы лекций, гимназия, университет.

IRYNA FEDORIV

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University
2 Maksym Kryvonis Str., Ternopil

PEDAGOGICAL MILESTONES OF MYRON KORDUBA'S LIFE AND ACTIVITY IN THE CONTEXT OF THE EPOCH

The presented research provides a comprehensive analysis of the main periods of pedagogical activity of Myron Korduba (1876–1947), the prominent Ukrainian scientist in the fields of History, Geography and Bibliography, as well as a public and political figure in the context of educational and cultural processes that took place in Ukraine in the first half of the twentieth century. The main achievements of the scientist and educator include writing and publishing textbooks and lecture courses, in particular, "Paintings from World History for Folk and Special Schools", "Methodology of History", "History of the Western Slavs in the Age of Peremyslid and Piast", "History of the Galicia-Volyn Principality", "Lectures on the History of Ukraine, given at the University of Warsaw" and others. The peculiarities of M. Korduba's pedagogical activity in accordance

with the main milestones of his life have been analyzed. As a teacher and organizer of educational activities, the scientist worked in secondary and higher schools of Austria-Hungary, the Second Commonwealth and the USSR, in particular, in the second state gymnasium in Chernivtsi, Ukrainian Secret University, Warsaw University, Ukrainian gymnasium in Kholm, the second and the first Ukrainian gymnasiums in Lviv, and in Lviv University, where he had been the Head of the Department of the Southern and Western Slavs. The contribution of M. Korduba to the teaching of historical disciplines and popularization of Ukrainian-language education among the population of Bukovina and Galicia, as well as his teaching methodology, which was based on interdisciplinary links and source processing, has been clarified. It has been proved that M. Korduba had done a significant contribution to the development of modern Ukrainian schooling; and his role in the cultural and educational processes of Bukovina and Galicia in the first half of the twentieth century, especially that of an organizer of higher education in those regions has been outlined.

Keywords: Myron Korduba, pedagogical activity, main milestones, educational and cultural processes, textbooks, lecture courses, gymnasium, university.

Після тривалого періоду замовчування наукової, педагогічно-освітньої та громадсько-політичної діяльності видатного українського вченого Мирона Кордуби (1876–1947) його ім'я повертається до вітчизняної наукової думки. Про це свідчить поважне відзначення науковою громадськістю його ювілейних дат, поява низки статей, монографій та, що відрадно, кандидатських дисертацій, присвячених різним аспектам багатогранної діяльності історика. Разом з його іменем відкриваються й твори дослідника, актуальні й важливі на сьогоднішній день, аналіз котрих суттєво збагачує сучасну українську історіографію з історії, географії, топоніміки, літературознавства, бібліографії, джерелознавства та історії педагогіки. Власне педагогічна діяльність М. Кордуби є однією з вагомих віх його життя, адже історик викладав у середніх та вищих школах Австро-Угорщини, Другої Речі Посполитої, УРСР, зокрема: другій державній гімназії у Чернівцях, Українському таємному університеті, Варшавському університеті, українській гімназії у Холмі, другій та першій українських гімназіях у Львові, а також у Львівському університеті та вважав освітню сферу особливо важливою для зростання національної свідомості українців і непростих процесів державотворення. М. Кордуба є автором низки шкільних підручників та посібників для вищої школи, що увійшли до національної історичної та педагогічної спадщини.

До окресленої теми уже звертались українські науковці, зокрема, Я. Дашкевич, Я. Серкіз, Б. Білинський, Б. Головин, Т. Кульчицька, О. Антонович, В. Чорній, О. Піх, У. Великопольська, котрі торкалися у своїх дослідженнях окремих аспектів науково-педагогічної діяльності вченого чи дотичної до неї [1; 3; 4; 5; 6; 8; 10; 28; 42; 48; 49; 57]. Більш ґрунтовну оцінку спадщини М. Кордуби у цій сфері дано у дисертаційному дослідженні та публікаціях Р. Федоришака [51; 52; 53].

Метою статті є комплексний аналіз основних віх педагогічної діяльності М. Кордуби у контексті освітньо-культурних процесів, що відбувались на українських землях у першій половині ХХ ст., окреслення головних здобутків вченого і педагога у написанні й виданні навчальних підручників, викладанні історичних дисциплін, популяризації україномовної освіти на Буковині й Галичині.

Майбутній історик й педагог отримав хорошу фахову освіту у Львівському й Віденському університетах, де навчався у відомих професорів М. Грушевського, І. Шараневича, О. Огоновського, Б. Дембінського, К. Войцехівського, В. Скурського, Л. Фінкеля, М. Бідінгера, А. Ремана, Г. Цайсберга, О. Губера, В. Пенка, Ф. Томашека та ін. [35, арк. 4]. У 1896 р. М. Кордуба успішно склав палеологію й хронологію, наступного року – іспити з філософії та історії [35, арк. 4]. Лекції з дипломатики, палеографії й історії християнства викликали у нього найбільший інтерес. Про це він писав М. Грушевському [14, с. 109]. Дисертація М. Кордуби була присвячена «Історії і відносинам в Галицькому князівстві до половини ХІІІ ст.», науковим керівником став фахівець із середньовічної австрійської історії М. Бідінгер. 2 травня 1898 р. М. Кордуба здобув у Віденському університеті науковий ступінь доктора філософії [35, арк. 4].

Після закінчення навчання у Відні М. Кордуба готувався до габілітації. Необхідно було скласти низку усних іспитів, захистити наукову роботу, після чого отримати затвердження австрійським міністерством віросповідання та освіти звання приват-доцента. Це відкривало б шлях до науково-педагогічної кар'єри в університеті. Проте матеріально-фінансові проблеми, відмова у стипендії зламали плани молодого науковця [34, арк. 59].

Наприкінці 1900 р. вчений оселяється у Чернівцях. Відтак до 1918 р. тривав буковинський період життя й діяльності історика, який був надзвичайно плідним для М. Кордуби – науковця та педагога.

У Чернівцях він успішно склав іспити, що тривали більше року при комісії у складі таких професорів, як Р.-Ф. Кайндль, Г. Герцберг, Д. Гільберт на право викладання у другій державній гімназії [35, арк. 4–16]. Молодий педагог став помічником учителя, а згодом викладачем географії, історії, німецької та української мов і йменувався професором [60, s. 36]. У листі до О. Барвінського він писав, що 14 листопада 1901 р. склав з відзнакою першу половину гімназійного іспиту, а саме з географії, української та німецької мов, поза «здогадом Райфенкугеля, що я мабуть на стільки не володію німецькою, щоб читати в бібліотеці, бо закінчив школу в Галичині. Другу половину іспитів надіюся здати в лютому 1902 р.» [31, арк. 1]. Водночас М. Кордуба зазначав, що хвилюється, як складеться його майбутнє в Чернівцях. Ще восени 1896 р., після першого навчального року у Віденському університеті, він писав М. Грушевському, що викладачі гімназії йому «сильно не по нутру, так як я у ярмо цілої бюрократії гімназійної не можу допасувати своєї шиї» [29, с. 184].

На Буковині, попри виклади, М. Кордуба проявляє науковий інтерес до топоніміки та стає збирачем і дослідником української топонімії. Цьому посприяло й те, що педагог викладав у гімназії, окрім історії, ще й географію [14, с. 114]. Зокрема, у 1908–1909 рр. збирати топографічний матеріал М. Кордубі допомагали учні старших класів Чернівецької гімназії [17, с. 5]. Результати досліджень слов'янських топонімів М. Кордуба виклав у брошурі «Найдавніші оселі на Буковині» (1905) [14, с. 115]. За допомогою топонімічних засобів під час експедицій 1912–1914 рр. вчений хотів знайти місце буковинського літописного міста Хмелів. Водночас праця М. Кордуби спростовувала тезу буковинського історика – Йона Ністора, що румуни є єдиним автохтонним населенням Буковини, а українці на Буковині – це вигадка австрійців [14, с. 115].

Як член товариства «Руська бесіда» М. Кордуба активно сприяв налагодженню українського шкільництва на Буковині, вивченню української мови, історії, географії в середніх і вищих школах, реорганізував бібліотеку україністики товариства [15, с. 293].

Освітньої тематики цього періоду стосується праця історика «Утраквізм в гімназії» [26]. У ній мова йшла про шкідливість викладання в гімназіях та вищих школах німецькою мовою таких предметів, як історія, географія, математика, філософія, грецька мова тощо. Це, на думку автора, призводило до механічного заучування матеріалу, втрати інтересу до предмета, зрештою, до забуття рідної мови [26, с. 20].

Проблема постала настільки гостро, що 2 лютого 1905 р. у приміщенні «Народного дому» було скликано засідання центрального товариства «Руська школа». На ньому вирішено вислати до міністерства віросповідання та освіти петицію з вимогою скасування утраквізму в другій державній гімназії у Чернівцях. До петиції долучалася й брошура М. Кордуби [24, с. 3].

У 1909 р. у видавництві «Українська школа» вийшов ілюстрований підручник педагога «Картини із всесвітньої історії для народних і виділових шкіл» [19]. У ньому автор детально розглянув теми зі стародавньої, середньовічної та нової історії. Викладаючи історію окремих європейських країн, М. Кордуба пов'язав її з історією українського народу, таким чином, наголошуючи на її європейському контексті; особливу увагу приділив таким постатям, як Володимир Великий, Данило Галицький, Богдан Хмельницький, Іван Мазепа [19, с. 54, 63, 94, 100]. У додатках окремий розділ присвячений «Буковині після приєднання до Австро-Угорської монархії» [19, с. 125–128]. Підручник зі всесвітньої історії такого методологічного плану мав тоді значний освітньо-виховний потенціал для молоді Буковини.

У такому ж методологічному ключі написана ще одна розвідка вченого «Ілюстрована історія Буковини» [18], продиктована об'єктивною необхідністю продемонструвати, що державницькі устремління України мають глибоку історичну традицію, яка пов'язана з політичними процесами, що відбувалися на Європейському континенті [4, с. 21]. Як хронологічно суцільний твір з історії краю, від найдавніших часів до початку ХХ ст., це науково-популярне видання було рекомендоване як підручник для українських шкіл [14, с. 116]. Про нього С. Томашівський писав: «Попри увесь популярний характер нарису, держався автор наукових форм, прийнятих у новочасних історичних підручниках – дати погляд на різні сторони політико-соціального і національно-культурного життя... Як гарну прикмету

треба зазначити, що автор оповідає історію цього шматка Русь-України, постійно зв'язуючи з історичною долею всього українського народу». Схвальну рецензію на рукопис ще однієї праці М. Кордуби підручника для учительських семінарів «Історія Австро-Угорської монархії» дав австрійський учений Е. Вальнер [48, с. 180].

Найбільшу групу української інтелігенції тодішньої Буковини становили вчителі. У зв'язку з цим редакції пресових органів приділяли особливу увагу проблемам розвитку національної культури й освіти [45, с. 255]. Одним із провідних суспільно-наукових фахових періодичних видань українського вчителства Буковини став двотижневик «Каменярі» (1909–1914), постійним дописувачем котрого був і М. Кордуба. Уже в перших номерах видання домінує політична тематика на захист інтересів української громадськості, суспільно-аналітичні статті про єдність української нації, формування національної свідомості, роль та місце вчителства у цих процесах [45, с. 252–253]. Цій темі були присвячені рецензії М. Кордуби на книгу М. Грушевського «Про батька козацького Богдана Хмельницького», М. Канюка на працю М. Кордуби «Картини із всесвітньої історії для народних і виділових шкіл» [45, с. 256].

Суттєво сприяло поширенню просвіти серед широких мас Буковини й видання щомісячника для шкільних бібліотек «Бібліотека для молоді, селян і міщанства». У січні 1911 р. товариство «Руська бесіда» відновило місячник під назвою «Читальня». Виходив він спочатку за редакцією О. Поповича і Є. Семаки (1911), пізніше – М. Кордуби (1912–1913) і Т. Бриндзана (1914) [45, с. 143; 56]. Зміст просвітнього місячника визначали літературно-художні твори і життєписи здебільшого буковинських, галицьких і визначних українських письменників, популярні статті історичного і просвітньо-пізнавального характеру, інформація про нові видання, що вийшли у видавництвах краю [45, с. 282]. М. Кордуба опублікував у ньому історико-пізнавальні статті «Народи Буковини», «Яким чином Буковина перейшла до австрійської держави?», «Де живуть Українці?» [45, с. 283]. У 1912 р. як відповідальний редактор часопису він вводить постійну рубрику «Нові книжки для народу» з інформацією про найновіші видання, що публікували товариство «Просвіта», «Українська школа», «Руська бесіда» у Львові. На обкладинках місячника М. Кордуба вміщував «Пропамятні дні на кожний місяць», в яких зазначав пам'ятні дати життя або смерті українських письменників, історичних діячів, дати історичних подій [45, с. 284–285; 56].

Вагомі завдання покладалися і на першу «науково-педагогічну часопись» «Наша школа», що почала виходити в 1909 р. у Львові, пізніше – у Чернівцях. Редакторами буковинського відділу були М. Кордуба та І. Прийма. Видання мало давати повний образ шкільництва та його хиб. Провідне місце на сторінках часопису займали науково-педагогічні статті з методики та дидактики, розвідки з історії. «Наша школа» опублікувала статтю М. Кордуби «Українські підручники в середніх школах Буковини» [45, с. 260].

Питанням національно-культурної роботи в столиці Буковини в період Першої світової війни присвячена стаття М. Кордуби «Українське життя в Чернівцях», яку опублікувала «Буковина» [25, с. 2–3]. Історик інформував читача про занепад шкільництва у зв'язку з війною, звертав увагу на діяльність жіночих організацій, які перебрали на себе частину суспільної роботи. Серед них виділив «Гурток українських пань», створення ними «Комітету для несення помочи раненим жовнірам». Вони організували матеріальну, національно-політичну і просвітницьку роботу серед учасників та жертв війни. З-поміж інших товариств М. Кордуба відзначив систематичність діяльності «Української школи», заслугою якого було утримання приватної дівочої семінарії, яка займалася вихованням у патріотичному дусі. Згадує про заснування в червні 1918 р. «Української народної книгозбірні» з метою відкриття публічної бібліотеки і читальні [25, с. 2–3].

Наступна педагогічна віха життя М. Кордуби пов'язана із його діяльністю в Українському таємному університеті (УТУ). Після польсько-української війни й включення Східної Галичини до Другої Речі Посполитої, Львівський університет хоча й відновив свою діяльність, але українські професори до викладання не допускалися. Умовою вступу на навчання оголошено приналежність до польської національності або лояльність до польської держави, засвідчену військовою службою в польській армії. Таке рішення дискримінувало корінне в краї українське населення, яке фактично позбавлялося змоги здобути вищу освіту [51, с. 179].

Дискусія навколо університетської справи розгорнулася під час другого Міжпартійного з'їзду (3 вересня 1921 р., Львів). Оскільки польське керівництво фактично заборонило навчання українських студентів у Львівському університеті, на з'їзді було вирішено, що українські освітяни повинні посприяти молоді у здобутті знань та відповідних професій. Відомий письменник, професор В. Щурат висловив думку про заснування при НТШ приватного українського університету у Львові [27, с. 221–222; 44, арк. 24]. Деякі члени Української народно-трудова партії, зокрема, І. Куровець, В. Вергановський та М. Кордуба, котрий був противником будь-яких поступок полякам у національно-освітній сфері, виступили за те, щоб українські студенти все таки залишились навчатись у Львівському університеті. Вони засумнівались у доцільності приватного українського університету, оскільки такий навчальний заклад, на їх думку, «не матиме жодного значення, складені екзамени не будуть визнані ані в краю, ані за кордоном». Проте присутні схвалили пропозицію В. Щурата [27, с. 223].

До першого сенату УТУ ввійшли В. Щурат, М. Панчишин, М. Кордуба, І. Раковський, І. Крип'якевич, В. Вергановський, М. Левицький, Р. Ковшевич, І. Куровець, М. Музика, М. Вахнянин [30, с. 67–68]. Ректором університету став В. Щурат, деканом філософського факультету обрали М. Кордубу, правничого – В. Вергановського, медичного – І. Куровця [11, арк. 2–3]. 15 вересня 1921 р. УТУ розпочав записувати студентів. У львівській пресі опублікували звернення університетської комісії до громади міста з проханням допомагати студентам, які незабаром приїдуть на навчання [30, с. 68].

Кадровий склад УТУ був сформований виключно зусиллями Товариства. Члени НТШ допомогли організувати наукову структуру університету, кафедри, продумали навчальні плани, перелік дисциплін та відповідних викладачів, більшість з яких були дійсні члени Товариства [40, с. 13].

Вже у 1921 р. студентами філософського факультету стало 235 українців, навчання котрих забезпечувало 14 кафедр, у 1923 р. – 31 кафедра, кількість студентів зросла до 324 [7, с. 12]. Університет працював в умовах постійного переслідування польською адміністрацією, арештів студентів та обшуків викладачів [59, с. 47].

М. Кордуба очолював кафедру світової історії УТУ. Професори вибирали предмети відповідно до своїх наукових зацікавлень. Із суспільних дисциплін було запропоновано просто унікальні лекційні курси [37, с. 28]. Так, М. Кордуба викладав дисципліни «Доба Людовика XIV» [16] та «Погляд на реформацію» в обсязі три години на тиждень. Заняття відбувалися в понеділок та п'ятницю. Самі курси відкрилися інавгураційним викладом ученого на тему «Вступ до історії середніх віків». Як свідчить щоденник педагога, в умовах репресивної освітньої політики польської влади молодь боялася відвідувати курси і саме цим пояснюється нечисленна аудиторія на заняттях [51, с. 185]. Зустрічі зі студентами відбувалися в приміщеннях НТШ та бібліотеки «Просвіти».

Ще один лекційний курс, котрий викладав М. Кордуба в УТУ – авторський і особливо новаторський для української вищої освіти, в обсязі однієї години лекцій та двох годин семінарських занять на тиждень, – «Методологія історії» [23].

Щоб методично забезпечити навчальний процес, М. Кордуба одним із перших серед викладачів УТУ переробляв свої лекції у підручники, що переписувалися каліграфічним почерком, а згодом розмножувалися за допомогою шклографа. Так він збагатив українську дидактику навчальними книгами з тих предметів, що до цього часу не мали українських аналогів [51, с. 184]. Особливо важливим було створення підручника «Методологія історії», оскільки до 1920-х років жодного навчального посібника з цієї дисципліни не було. У. Великопольська щодо цього відзначала: «Заслуга вченого полягає в тому, що він перший розробив і прочитав студентам Українського таємного університету такий курс. Опрацювати та викладати методологію історії М. Кордуба зміг, передусім, завдяки власному науковому досвіду. Як учений-позитивіст він ніколи не обмежувався простою констатацією фактів минулого, а постійно «оцінював» досліджувані ним явища, визначав їх місце в загальному історичному процесі, їх зв'язок з попереднім і подальшим розвитком подій» [6, с. 651]. Важливими передумовами наукового дослідження М. Кордуба вважав вибір теми, «від її формулювання залежить напрям, обсяг і результат дослідів», а також акцентував на знанні іноземних мов, докладному опрацюванні літератури з обраного питання, скрупульозному вивченні архівів та селекції джерел [23, с. 172].

Викликає інтерес і навчальний посібник з дисципліни «Доба Людовика XIV». Учений усвідомлював потребу інтегрування українського історичного матеріалу до всесвітньо-історичного змісту, тому стверджував, що доба панування французького короля «припадає на той самий час, коли і український народ дійшов до найбільшого розвитку своєї державності і своєї національної свідомості...». М. Кордуба підкреслював, що вивчення цього періоду в Західній Європі сприятиме кращому розумінню відповідної епохи української історії, зокрема доби Хмельниччини [16, арк. 7].

У 1923 р. разом з І. Крип'якевичем М. Кордуба допомагає студентам-історикам у виданні журналу «Історичний вісник». Його редакція ставила за мету об'єднати молоде покоління істориків до спільної наукової праці. У вступних статтях журналу обговорювалися програмні та методичні справи. Другорядного значення набували статті на спеціальні теми, передусім розвідки і реферати студентів. В окремих рубриках публікували матеріали на історичні теми. Випуск завершувала історична бібліографія. На жаль, вийшло лише кілька номерів журналу [13, арк. 1].

Відродно, що студенти філософського і юридичного факультетів УТУ мали змогу завершити університет, натомість студенти медичного і політехнічного відділів навчалися лише 4 семестри [36, арк. 5]. Звичайно, що умови навчання в університеті були далекими від ідеальних. Однак те, що зроблено зусиллями професорів для організації наукового і навчального процесів, заслуговує на повагу [37, с. 30]. Випускники філософського факультету стали окрасою товариств «Просвіта» й «Рідна школа», вчителями гімназій тощо [55, с. 59].

Вказуючи на непросту ситуацію, що склалася в українському вищому шкільництві Східної Галичини, М. Кордуба писав у щоденнику: «В Польщі вся наука і просвіта опинилася, таким чином, на індексі» [50, арк. 108]. Після того, як на педагога з 1 липня 1924 р. було накладено дисциплінарне стягнення і без пояснення причин затримано платню в гімназії, він призупинив свою працю в університеті [51, с. 184]. Таким чином, обов'язки декана М. Кордуба виконував упродовж двох найбільш плідних років існування УТУ. Університет проіснував до 1925 р. й став унікальним освітнім феноменом не лише в українській, а й світовій дидактиці.

У міжвоєнні роки важливим осередком української науки стала Варшава. Відомий серед української та міжнародної громадськості вчений, М. Кордуба отримав запрошення на посаду професора східноєвропейської історії Варшавського університету. Спочатку з істориком уклали контрактну умову, а вже 24 лютого 1934 р. іменовано надзвичайним професором, та з вересня 1937 р. – звичайним професором [42, с. 186]. Дочка історика С. Ольшанська з гордістю згадувала: «Це було визнання. Його інавгураційна лекція у Варшавському університеті мала блискучий успіх. Це був найбільш яскравий період його життя» [39, с. 2].

30 січня 1929 р. у залі Варшавського університету М. Кордуба виголосив доповідь, котра справила позитивне враження на польських учених й українську емігрантську інтелігенцію. Про цю подію у листі до І. Крип'якевича історик згадував: «Публіки було доволі, про се вже постаралася наша еміграція і Гандельсман та Галецький, котрі – як я довідався – на викладах поручили своїм студентам прийти на інавгурацію. Були й наші професори: Стоцький, Огієнко, Балей, Біднов. Гандельсман, як декан, привітав мене промовою, в котрій зазначив мої «наукові заслуги» – я, відповідаючи, вказав на се, що Варшавський університет перший з польських підняв думку поширити круг своїх дисциплін також і на українську історію, і зазначив, що се вийде також і на добро польської історії...» [32, арк. 1]. Учений розпочав свої лекції. Тоді його слухачами було 40 студентів-теологів, серед яких один українець [32, арк. 1].

Відтак, у столичному університеті Польської Республіки М. Кордуба викладав курс лекцій з історії Східної Європи, а з 1937 р. – України [1, с. 32]. З дисципліною «Історія України» були деякі труднощі. Поляки її ігнорували, а з українських студентів переважали слухачі факультету православного богослов'я, для котрих ці семінари вважалися не обов'язковими [42, с. 186], проте записувались і польські. Заняття з історії України педагог розпочав ще з передісторичних часів. Акцентуючи на важливості джерел киеворуської доби, одразу вимагав від студентів аналізувати літопис Нестора, писати реферати з найновіших українських публікацій. Умови праці були неважкими: тісні приміщення лекційних та семінарських аудиторій, невеличкий «професорський кабінет», бідна університетська бібліотека [32, арк. 1].

Серед польських студентів М. Кордуби був відомий представник інтелектуальної еліти того часу, автор публікацій про особливості польсько-українських стосунків, редактор

парижського часопису «Культура» Є. Гедройць [2, с. 11]. В «Автобіографії» згодом діяч згадував: «...Я почав вивчати українську історію в професора Кордуби, через що вельми сильно переживав, адже там були переважно українці, які дивилися на мене з подивом, мов на залізного вовка. Семінар професора Кордуби я відвідував десь півтора року. Йому завдячую добру орієнтацію в українській літературі та численні контакти з майбутніми українськими діячами...» [12, с. 7]. Лекції М. Кордуби у Варшаві відвідував і відомий художник О. Шатківський, котрий студіював у цей час у Варшавській художній академії, навіть залишив дуже характерний шарж – зображення М. Кордуби під час лекції (зберігається у внука історика – Б. Білинського) [3, с. 195].

Конспекти лекції з історії України, які читав професор у Варшавському університеті зберігаються у Львівському обласному державному архіві (ДАЛО). Ознайомившись з ними, бачимо детальний виклад історії України від найдавніших до новітніх часів [20–21]. Вони досі не видані, хоча «представляють виняткову вартість у науковому плані» [1, с. 32]. Учений подає історію європейських країн, Сходу, найдавніші періоди історії України до ХХ ст., враховуючи контекст історії слов'янських народів. Таке трактування було тоді особливо актуальним.

Оскільки в США історію України у той час не викладали, а в СРСР її було заборонено, семінар, а згодом кафедра М. Кордуби у Варшавському університеті були чи не єдиними установами, де такий курс читався [3, с. 195].

Перебуваючи у Варшаві, історик виконував низку завдань за дорученнями НТШ. Наприклад, клопотання про видання шкільних підручників українською мовою, яке М. Кордуба кілька раз порушував на зустрічі в міністра освіти Польської Республіки. Вчений просив вислати йому заяву та виготовити відповідний меморіал на адресу міністра (лист до В. Левицького від 7 травня 1932 р.) [33, арк. 5]. Із листування дізнаємося, що В. Левицький доручив скласти його М. Кордубі: «вчора ввечері – уклав собі план меморіалу, але бракує таких даних, яких у Варшаві нема: 1) скільки студентів-українців є тепер у вищих школах Польщі і в еміграції; 2) скільки українських кафедр і доцентур було в Львівському університеті до розпаду Австро-Угорщини» [33, арк. 9]. У листах зустрічаємо нарікання, як важко делегації потрапити на аудієнцію до міністра, на нестабільність політичної ситуації, на втручання у справи Москви [33, арк. 5, 12, 13, 15]. Очевидно, що робота вченого дала свої результати, бо 20–27 лютого 1936 р. делегація НТШ у складі голови Товариства В. Левицького, його заступника В. Децикевича та дійсного члена Р. Смаль-Стоцького перебувала у Варшаві з вимогами збільшення фінансування освіти для Східної Галичини [38, с. 33].

У Варшаві історик перебував до червня 1940 р. Коли німецька влада закрила Варшавський університет та УНІ, М. Кордуба переїхав до Холма, де викладав історію України та всесвітню історію в українській гімназії [54, с. 41]. Власне М. Кордуба отримав пропозицію працювати у ній від сина відомого українського просвітнього діяча Є. Чикаленка – Левка. Вчений переніс до гімназії свій вагомий педагогічний досвід, набутий раніше.

Учні залишили спогади про М. Кордубу як про солідну, ерудовану, інтелігентну людину, що вміла викликати інтерес аудиторії до свого предмета з високою якістю викладання та культурою спілкування. Один із його учнів, писав: «Високої оцінки заслуговує діяльність викладача історії України професора Мирона Кордуби, який завжди проводив заняття на належному науковому рівні. За своїм змістом та об'ємом вони сягали сучасного вузівського рівня. За основу бралися праці нашого земляка професора Михайла Грушевського. В курсі історії Риму та Греції нам особливо полюбилися міфологія та легенди» [53, с. 4; 14, с. 16]. Випускнику гімназії, відомому вченому В. Панасюку теж приємно згадувати свої шкільні роки: «Усім нам, гімназістам Холмської гімназії, поталанило в тому, що нашими вчителями-професорами були люди-особистості... Цікаво викладав історію України професор Мирон Кордуба. Його лекції у значній мірі формували в нас погляди на наше минуле, нашу державність, ми довідалися про великих і славних мужів України. Все це глибоко западало в серце» [53, с. 5; 11, с. 35]. «Високої оцінки, – писав один із колишніх гімназістів, – заслуговує діяльність викладача історії професора М. Кордуби, який завжди проводив заняття на належному науковому рівні. За своїм змістом та обсягом вони сягали сучасного вузівського рівня. За основу бралися праці професора Михайла Грушевського» [48, с. 183]. Хоча М. Кордуба викладав у Холмській гімназії недовго, з вересня 1940 р. до листопада 1941 р., він залишився в пам'яті більшості гімназістів. Це підтверджують спогади учнів у збірці

«Українська гімназія в Холмі (1940–1944). Книга пам'яті» про нього як ідеального учителя. Тогочасний збірний образ Кордуби-педагога підсумувала у своїх мемуарах одна із його учениць Я. Штик-Шутер: «Професор Кордуба був уже старшим чоловіком і дещо не дочував і висловлював своє незадоволення лише тоді, коли учні (спеціально) дуже тихо відповідали. Це був класичний приклад передвоєнного гімназійного професора, бо викладав цікаво, був високоерудований, строгий, але справедливий» [58, с. 144].

Внаслідок терористичних акцій поляків перебувати у Холмі ставало дедалі небезпечнішим, тому у грудні 1941 р. М. Кордуба переїхав до Львова. Деякий час працював у бібліотеці НТШ, згодом вчителював: спочатку у другій, опісля в першій українських гімназіях Львова [49, с. 2]. Через військові події багато викладачів цієї гімназії були визначними ученими. Один з учнів Львівської гімназії онук М. Кордуби Б. Білинський писав: «Львівська гімназія того часу була особливим явищем: учні, чи як тоді нас називали «студенти», – це були діти віком від 10 до 18 років, навчали ж нас дійсні університетські професори, які після закриття університету залишилися без роботи. Ми дуже рано відчули на собі вплив дійсно інтелектуальних величин» [53, с. 6; 1, с. 374].

Згодом відомий український історик, учень М. Кордуби у першій українській гімназії Я. Дашкевич згадував, що «викладаючи історію, він був і моїм вчителем. Викладав історію академічним стилем і вимоги ставив високошкільні. Склав невеличкий план класу: де хто сидить, та викликав для відповіді до свого столу за цим планом, записуючи оцінки дуже дрібним почерком до свого професорського нотатника. Вже погано чув, тому, слухаючи відповіді гімназистів, прикладав долоню до вуха. Ми, учні, добре знали, ким є професор, бо в книгарнях продавалися тоді його недавно видані праці. Їх мала і бібліотечка нашого класу» [10, с. 115].

Після того, як Львів було звільнений від німців, М. Кордубу запросили у Львівський державний університет і 7 серпня 1944 р. призначили виконуючим обов'язки завідувача кафедри історії України, а у вересні 1945 р. – завідувачем кафедри південних і західних слов'ян. Здійснилась багатолітня мрія вченого, котра, на жаль, скоро перетворилася на чергове випробування.

Професор викладав історію України, конспект лекцій курсу зберігся у ДАЛО [20–21]. На III і IV курсах читав спецкурси «Історія західних слов'ян в добу Перемислидів і П'ястів» та «Історія Галицько-Волинського князівства» в обсязі 50 лекційних і 10 семінарських годин [22; 43, арк. 3–4]. Прикметно, що дисципліни у його викладанні були позбавлені обов'язкового марксистського «забарвлення», історик зосереджувався винятково на науковій проблематиці, у списку рекомендованої літератури не було праць марксистів [43, арк. 5–14].

Працюючи професором Львівського університету, педагог продовжує готувати україномовні підручники для вищої школи, зокрема, пише лекції зі спецкурсу «Західні слов'яни в добу Перемислидів і П'ястів», рукопис якого зберігся до нашого часу. Праця, як стверджує В. Чорний, «є не тільки навчальним посібником, а й синтетичним науковим дослідженням, з оригінальними положеннями і висновками» [53, с. 7; 57, с. 265–272].

Згадаємо ще один фрагмент спогадів Я. Дашкевича про М. Кордубу, що стосується періоду викладання у Львівському університеті: «...Під час однієї з наукових сесій в університеті я був на його доповіді про західні кордони Галицько-Волинської держави. Ця доповідь дуже скрупульозно обґрунтовувалася фактологічно. У наукових дискусіях професор був твердим і різким. Трапилася сутичка після доповіді з істориком мистецтв Й. Пеленським. М. Кордуба відповів: «Якщо ви вважаєте інакше, викладіть результати своїх досліджень – тоді поговоримо»» [10, с. 116].

Принциповість історика у викладанні навчальних предметів, його акцент на наукових авторитетах, а не ідеологічній пропаганді, не залишились поза увагою ректорату Львівського університету. У повоєнні роки комуністичні ідеологи розпочали наступ на прихильників концепції історії України М. Грушевського, зокрема його учнів М. Кордубу та І. Крип'якевича [53, с. 7].

М. Кордубу морально тероризують. Йому було запропоновано виступити із засудженням М. Грушевського, сформульовано тему доповіді: «Буржуазно-націоналістичне висвітлення історії стародавніх часів, зокрема Київської Русі, у М. Грушевського» [46, с. 217]. Але історик не пішов проти наукової концепції свого вчителя й на запланованому засіданні натомість доповідав на тему: «Михайло Грушевський як дослідник княжої доби історії України», і назвав

його одним із найвидатніших істориків України та висловив жаль, що М. Грушевського критикують деякі його земляки-українці [9, с. 56].

Педагог не мав можливості далі продовжувати наукову діяльність. Розпочалось цькування партійними органами різних рівнів. Ім'я М. Кордуби з відповідними епітетами не сходило зі сторінок обласної і республіканської преси [10, с. 116]. Відданість науці коштувала вченому дорого. Він не витримав морального терору й принижень і під час роботи у Львівській науковій бібліотеці ім. В. Стефаніка 30 квітня 1947 р. у нього стався інсульт, 2 травня того ж року історик помер [49, с. 2].

Отже, підсумовуючи, можна зазначити, що у чернівецький період життя М. Кордуби, коли власне розпочалась педагогічно-просвітницька діяльність вченого, їй належало особливо місце. Вона спрямовувалась передусім на піднесення національної свідомості населення краю, розв'язання полеміки навколо таких актуальних тем, як національна і територіальна єдність українського народу, культурні зв'язки з іншими слов'янськими народами, питання єдиної літературної мови, правопису. Працюючи педагогом у другій державній Чернівецькій гімназії, пишучи україномовні підручники й розвідки («Найдавніші оселі на Буковині», «Утраквізм в гімназії», «Картини із всесвітньої історії для народних і виділових шкіл», «Ілюстрована історія Буковини» та ін.), редагуючи періодичні видання «Україна», «Читальня», систематично дописуючи у «Буковину», «Рідний край», «Каменярі», «Нашу школу», М. Кордуба сприяв зміцненню почуття етнічної єдності буковинців з усім українським народом, загальному прогресу суспільно-політичного й освітнього життя краю.

Подібні завдання учений-педагог ставить під час наступного періоду життя у Львові та викладання в УТУ, де його педагогічна праця набула нової якості. Як викладач вищої школи та освітній адміністратор, М. Кордуба постає вимогливим та принциповим інтелектуалом, що понад усе ставить право молоді на якісну освіту рідною мовою. Ця мета втілювалась, зокрема, при написанні підручника «Методологія історії» – першої навчальної книги в Україні з дисципліни українською мовою, у котрій вміщено не лише теоретичні, а й практичні, методично-педагогічні зауваги вченого. Науково-педагогічна праця історика в УТУ посприяла розквіту його освітнього таланту у міжвоєнний час.

Це ми яскраво спостерігаємо у варшавський період діяльності ученого, на посаді професора Варшавського університету, у час визнання його наукового і педагогічного авторитету європейською громадськістю. Свідченням цього є й праця М. Кордуби у Холмській та Львівській державних гімназіях у воєнні та повоєнні роки та у Львівському університеті. Педагог вдосконалював розроблену ще на початку ХХ ст. методологію, базовану на міжпредметних зв'язках, особливо історії та географії, акцентував на важливості роботи з джерелами, на самостійній творчій роботі студентів. Створені авторські курси лекцій М. Кордуби не мали на ті часи вітчизняних аналогів, базувалися на досягненнях європейського та національного наукознавства, містять цінну інформацію і для сучасної історичної науки. Все це дозволяє стверджувати про визначний внесок М. Кордуби у розвиток новітнього українського шкільництва та вагому роль у культурно-освітніх процесах Буковини та Галичини у першій половині ХХ ст.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович О. Із плеяди видатних у національній науці: Мирон Кордуба. *Вісник НТШ*. 2013. Ч. 49. С. 28–34.
2. Бердиховська Б. Україна в житті Єжи Гедройця і на сторінках паризької «Культури». *Простір свободи. Україна на шпальтах паризької «Культури»* / вид. підгот. Б. Бердиховська; пер. з пол. К., 2005. С. 9–33.
3. Білинський Б. Мирон Кордуба в контексті епохи. *Україна – Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. 2012. Вип. 5. С. 192–198.
4. Білинський Б. Мирон Кордуба як політик державницького напрямку. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*. 2001. Вип. 12. С. 20–24.
5. Білинський Б. Спогади про дідуся. *Наукові зошити історичного факультету*. Львів, 2003. Вип. 5–6. С. 373–375.
6. Великопольська У. Малознана праця Мирона Кордуби «Методологія історії»: спроба аналізу. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. 2005. Вип. 39–40. С. 628–640.
7. Головач О. Вчені НТШ і Український університет у Львові. *Вісник НТШ*. Львів, 1992. № 1. С. 12–13.

8. Головин Б. Мирон Кордуба як педагог. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія.* Вип. 12. 2001. С. 14–20.
9. Дашкевич Я. Боротьба з Грушевським та його львівською школою за радянських часів. *Воля і Батьківщина.* 1996. № 3. С. 53–91.
10. Дашкевич Я. Мирон Кордуба зблизка. *Пам'ять століть: історичний науковий та літературний журнал.* № 6. 2001. С. 114–119.
11. Довідка про заснування і роботу університету. Центральний державний історичний архів України у м. Львові (ЦДІАУЛ). Ф. 310. Оп. 1. Спр. 9. Арк. 2–3.
12. Єжи Гедройць та українська еміграція. Листування 1950–1982 років. / упоряд., передне слово і коментарі Б. Бердиховської; пер. з польс. та англ. К., 2008. 752 с.
13. Журнал «Історичний вісник» (№ 1, 2, 3). ЦДІАУЛ. Ф. 310. Оп. 1. Спр. 149. 27 арк.
14. Зайцева З. Мирон Кордуба й українські наукові товариства. *Український історичний журнал.* 2002. № 6. С. 108–122.
15. Квітковський Д., Бриндзан Т., Жуковський А. Буковина. Її минуле і сучасне. Париж–Філадельфія–Детройт: Зелена Буковина, 1956. 965 с.
16. Кордуба М. Доба Людовика XIV. Виклади на українському університеті. Львів, 1923. 48 арк. ЛНБ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 61. Корд. 7.
17. Кордуба М. Земля свідком минулого. Географічні назви як історичне джерело. Львів: Наукове товариство ім. Шевченка, 1924. 14 с.
18. Кордуба М. Ілюстрована історія Буковини. Чернівці, 1906. 87 с.
19. Кордуба М. Картини із Всесвітньої історії для народних і виділових шкіл. Чернівці: Українська школа, 1909. 128 с.
20. Кордуба М. Конспект лекцій з історії України, прочитаних у Варшавському університеті. ДАЛО. Ф. Р. 2923 (Кордуба Мирон Михайлович, історик, професор Львівського державного університету. 1876–1947 рр.). Оп. 1. Спр. 21–27. Ч. I. Т. 1–7. 779 арк.
21. Кордуба М. Конспект лекцій з історії України, прочитаних у Варшавському університеті. ДАЛО. Ф. Р. 2923. Оп. 1. Спр. 28–32. Ч. II. Т. 1–5. 393 арк.
22. Кордуба М. Конспекти лекцій з історії західних слов'ян доби Перемислідів і П'ястів. ДАЛО. Ф. Р. 2923. Оп. 1. Спр. 33. 74 арк.
23. Кордуба М. Методологія історії. Виклади на українському університеті. Львів, 1922. 234 с.
24. Кордуба М. Рух в руских товариствах. Буковина. 1905. 12 лютого. Ч. 13. С. 3.
25. Кордуба М. Українське життя в Чернівцях. Буковина. 1918. Ч. 24. 23 серпня. С. 2–3.
26. Кордуба М. Утраквізм в гімназії. Чернівці, 1904. 44 с.
27. Кугутяк М. Історія української націонал-демократії (1918–1929). Т. 1. Київ–Івано-Франківськ: Плай, 2002. 536 с.
28. Кульчицька Т. Лекції Мирона Кордуби в Українському таємному університеті у Львові (1921–1925) в контексті тогочасних циклографічних видань вищої школи. *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника.* 2008. Вип. 1 (16). С. 167–177.
29. Купчинський О. Листи М. Кордуби до М. Грушевського: питання творчих взаємин і співпраці учня і вчителя. *М. Грушевський і Львівська історична школа.* Львів, 1995. С. 178–186.
30. Лазечко П. З історії створення та діяльності Українського таємного університету у Львові (1921–1925 рр.). *Український історичний журнал.* 1994. № 6. С. 64–71.
31. Лист М. Кордуби до Барвінського Олександра Григоровича, Чернівці, 18.11.1901. ЛНБ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 1455 (О. Барвінський). Спр. 99. 2 арк.
32. Листи Кордуби М. до Крип'якевича І. з Варшави. ЦДІАУЛ. Ф. 357 (Крип'якевич Іван Петрович – професор, історик). Оп. 1. Спр. 24. 11 арк.
33. Листи Кордуби М. до Левицького В. ЦДІАУЛ. Ф. 771 (Левицький Володимир – професор, голова НТШ у 1932–1935 рр.). Оп. 1. Спр. 38. 18 арк.
34. Листи М. Кордуби до М. Грушевського. Центральний державний історичний архів України у м. Києві (ЦДІАУК). Ф. 1235 (Грушевські – історики, філологи). Оп. 1. Спр. 551–552, 142 арк.
35. Матеріали про прийняття державних іспитів у студента філософського факультету Кордуби Мирона. Державний архів Чернівецької області. Ф. 216 (Чернівецький університет). Оп. 2. Спр. 125. 144 арк.
36. Меморіал в українській університетській справі, надісланий Сенатом університету Найвищій Раді Мірової конференції в Парижі та Союзу народів у Женеві. ЦДІАУЛ. Ф. 310 (Український університет у Львові. 1921–1925 рр.). Оп. 1. Спр. 6. 31 арк.
37. Мудрий В. Український університет у Львові. Нюрнберг, 1948. 60 с.
38. Найда О. Окремі аспекти діяльності історично-філософської секції Наукового товариства ім. Шевченка. 1913–1940 роки. *З історії Наукового Товариства імені Шевченка. Збірник доповідей і повідомлень наукових сесій і конференцій НТШ у Львові.* Львів: Вид-во НТШ, 1998. Т. 10. С. 24–33.

39. Олышанська С. Мій батько. *Подільське слово*. 1996. 24 лютого.
40. Падох Я. Незнищене товариство (до 110-річчя НТШ). Львів, 1983. 21 с.
41. Панасюк В. Спогади про Холмщину та Холмську гімназію. *Українська гімназія в Холмі (1940–1944). Книга пам'яті*. Львів, 1997. С. 32–37.
42. Піх О. Науково-освітня діяльність Мирона Кордуби у Варшаві (1928–1940). *Україна – Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. Вип. 5: Ювілейний збірник на пошану Олександра Колянчука. Львів, 2012. С. 184–191.
43. Правила навчального розпорядку у вищих учбових закладах; робочі плани кафедри, замовлення на літературу та устаткування для кабінету (1944–1946). ДАЛО. Ф. Р. 2923. Оп. 1. Спр. 4. 14 арк.
44. Резолюції, протоколи, звіти та ін. документи міжпартійного з'їзду у Львові. 1921. ЦДІАУЛ. Ф. 581. Оп. 1. Спр. 105. 54 арк.
45. Романюк М., Галушко М. Українські часописи Північної Буковини (1870–1940 рр.). Історико-бібліографічне дослідження. Львів: Фенікс, 1999. 428 с.
46. Рубльов О., Черченко Ю. Сталінщина і доля західноукраїнської інтелігенції: (20–50-ті рр. XX ст.). К.: Наукова думка, 1994. 350 с.
47. Сай Т. Холм під час німецької окупації (1939–1944 рр.). *Українська гімназія в Холмі (1940–1944). Книга пам'яті*. Львів, 1997. С. 6–11.
48. Серкіз Я. Мирон Кордуба в оцінці сучасників. *Україна – Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. Львів, 2012. Вип. 5. С. 179–183.
49. Серкіз Я. Плугатар національної історії. *За вільну Україну*. 1994. 10 лютого.
50. Спогади. ДАЛО. Ф. Р. 2923 (Особистий фонд Мирона Кордуби). Оп. 1. Спр. 2. 152 арк.
51. Федоришак Р. Науково-педагогічна діяльність Мирона Кордуби в Українському таємному університеті. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2013. Вип. 34. С. 178–189.
52. Федоришак Р. Педагогічна та культурно-просвітницька діяльність Мирона Кордуби (1876–1947 рр.): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Дрогобич, 2014. 21 с.
53. Федоришак Р. Педагогічна діяльність Мирона Кордуби в роки Другої світової війни та повоєнної відбудови. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*. 2013. № 1. С. 3–8.
54. Федорів І. Мирон Кордуба в історії України (кінець XIX – перша половина XX ст.). Тернопіль: Тернопіль-Онлайн, 2001. 127 с.
55. Хобзей П. Таємний університет у Львові. *Наука і культура. Україна*. Вип. 27. К., 1991. С. 56–62.
56. Читальня. 1911–1914.
57. Чорній В. Заснування та перший період діяльності кафедри історії слов'ян Львівського університету ім. І. Франка (1945–1947). *Вісник Львівського університету. Серія історична*. 1998. Вип. 33. С. 265–272.
58. Штик-Шуґер Я. Наші професори. *Українська гімназія в Холмі (1940–1944). Книга пам'яті*. Львів, 1997. С. 141–146.
59. Щурат С., Гургула-Щурат О. Два крила. Львів, 1996. 98 с.
60. Kozak K. VI. Jahresbericht des K. K. Zweiten Staatsgymnasiums in Czernowitz veroffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1902/1903. Czernowitz, 1903. 36 s.

REFERENCES

1. Antonovych O. Iz pleiady vydatnykh u natsionalnii nauki: Myron Korduba [From a galaxy of outstanding national science: Myron Corduba]. *Visnyk NTSh*. 2013. Ch. 49. S. 28–34.
2. Berdykhovska V. Ukraina v zhytti Yezhy Gedroitsia i na storinkakh paryzkoï “Kultury” [Ukraine in the life of Jerzy Gedroyc and on the pages of the Parisian Culture]. *Prostir svobody. Ukraina na shpaltakh paryzkoï “Kultury”* / vyd. pidhot. V. Berdykhovska; per. z pol. K., 2005. S. 9–33.
3. Bilynskyi B. Myron Korduba v konteksti epokhy [Myron Corduba in the context of the era]. *Ukraina–Polshcha: istorychna spadshchyna i suspilna svidomist*. 2012. Vyp. 5. S. 192–198.
4. Bilynskyi B. Myron Korduba yak polityk derzhavnytskoho napriamku [Myron Corduba as a state-oriented politician]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Istorii*. 2001. Vyp. 12. S. 20–24.
5. Bilynskyi B. Spohady pro didusia [Memories of my grandfather]. *Naukovi zoshyty istorychnoho fakultetu*. Lviv, 2003. Vyp. 5–6. S. 373–375.
6. Velykopolska U. Maloznana pratsia Myrona Korduby “Metodolohiia istorii”: sproba analizu [Myron Corduba's little-known work “Methodology of History”: an attempt at analysis]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii istorychna*. 2005. Vyp. 39–40. S. 628–640.
7. Holovach O. Vcheni NTSh i Ukrainyskyi universytet u Lvovi [Scientists of T. Shevchenko Scientific Society (SSS) and Ukrainian University in Lviv]. *Visnyk NTSh*. 1992. № 1. S. 12–13.
8. Holovyn V. Myron Korduba yak pedahoh [Myron Corduba as a teacher]. *Naukovi zapysky TDPU imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Istorii*. 2001. Vyp. 12. S. 14–20.

9. Dashkevych Ya. Borotba z Hrushevskym ta yoho Lvivskoiu shkoloiu za radianskykh chasiv [Struggle with Hrushevsky and his Lviv School in Soviet times]. *Volia i Batkivshchyna*. 1996. № 3. S. 53–91.
10. Dashkevych Ya. Myron Korduba zblyzka [Myron Korduba from nearby]. *Pam'iat stolit. Istorychnyi naukovyi ta literaturnyi zhurnal*. № 6. 2001. S. 114–119.
11. Dovidka pro zasnuvannia i robotu universytetu [Certificate of foundation and operation of the university]. TsDIAUL. F. 310. Op. 1. Spr. 9. Ark. 2–3.
12. Yezhy Gedroits ta ukrainska emihratsiia. Lystuvannia 1950–1982 rokiv [Jerzy Giedroyc and Ukrainian Emigration. Correspondence 1950–1982] / Uporiad., perednie slovo i komentari B. Berdykhovskoi. Per. z pols. ta anhł. K., 2008. 752 s.
13. Zhurnal “Istorychnyi visnyk” (№ 1, 2, 3) [Historical Bulletin Magazine (№ 1, 2, 3)]. TsDIAUL. F. 310. Op. 1. Spr. 149. 27 ark.
14. Zaitseva Z. Myron Korduba i ukrainski naukovi tovarystva [Myron Korduba and Ukrainian scientific societies]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*. 2002. № 6. S. 108–122.
15. Kvitkovskiy D., Bryndzan T., Zhukovskiy A. Bukovyna. Yii mynule i suchasne [Bukovina. Its past and present]. Paryzh–Filadelfiia–Detroit: Zelena Bukovyna, 1956. 965 s.
16. Korduba M. Doba Liudovyka XIV. Vyklady na ukrainskomu universyteti. Lviv, 1923. 48 ark. [The era of Louis XIV. Lectures at a Ukrainian university]. LNB im. V. Stefanyka. Viddil rukopysiv. F. 61. Kord. 7.
17. Korduba M. Zemlia svidkom mynuloho. Heohrafichni nazvy yak istorychne dzherelo [The earth is a witness to the past. Geographical names as a historical source]. Lviv: Naukove tovarystvo im. Shevchenka, 1924. 14 s.
18. Korduba M. Iliustrovana istoriia Bukovyny [Illustrated history of Bukovina]. Chernivtsi, 1906. 87 s.
19. Korduba M. Kartyny iz Vsesvitnoi istorii dlia narodnykh i vydilovykh shkil [Paintings from World History for folk and special schools]. Chernivtsi: Ukrainska shkola, 1909. 128 s.
20. Korduba M. Konspekt leksii z istorii Ukrainy, prochytanykh u Varshavskomu universyteti [A synopsis of lectures on the history of Ukraine delivered at the University of Warsaw]. DALO. F. R. 2923 (Korduba Myron Mykhailovych, istoryk, profesor Lvivskoho derzhavnogo universytetu. 1876–1947 rr.). Op. 1. Spr. 21–27. Chastyna I. T. 1–7. 779 ark.
21. Korduba M. Konspekt leksii z istorii Ukrainy, prochytanykh u Varshavskomu universyteti [A synopsis of lectures on the history of Ukraine delivered at the University of Warsaw]. DALO. F. R. 2923. Op. 1. Spr. 28–32. Chastyna II. T. 1–5. 393 ark.
22. Korduba M. Konspekty leksii z istorii zakhidnykh slov'ian doby Peremyslydiv i P'iastiv [Lecture notes on the history of the Western Slavs of the Peremyslid and Piast eras]. DALO. F. R. 2923. Op. 1. Spr. 33. 74 ark.
23. Korduba M. Metodolohiia istorii. Vyklady na ukrainskomu universyteti [Methodology of history. Lectures at a Ukrainian university]. Lviv, 1922. 234 s.
24. Korduba M. Rukh v ruskykh tovarystvakh [Movement in Russian societies]. Bukovyna. 1905. 12 liutoho. Ch. 13. S. 3.
25. Korduba M. Ukrainske zhyttia v Chernivtsiakh [Ukrainian life in Chernivtsi]. *Bukovyna*. 1918. Ch. 24. 23 serpnia. S. 2–3.
26. Korduba M. Utrakvizm v himnazii [Ultraquism in the gymnasium]. Chernivtsi, 1904. 44 s.
27. Kuhutiak M. Istoriia ukrainskoi natsional-demokratii (1918–1929) [History of Ukrainian national democracy (1918–1929)]. T. 1. Kyiv–Ivano-Frankivsk: Plai, 2002. 536 s.
28. Kulchytska T. Lektsii Myrona Korduby v Ukrainskomu taiemnomu universyteti u Lvovi (1921–1925) v konteksti tohochasnykh tsyklohrafichnykh vydan vyshchoi shkoly / Tetiana Kulchytska [Lectures by Myron Korduba at the Ukrainian Secret University in Lviv (1921–1925) in the context of higher school contemporary cyclographic publications]. *Zapysky Lvivskoi naukovoï biblioteki im. V. Stefanyka*. Lviv, 2008. Vyp. 1 (16). S. 167–177.
29. Kupchynskiy O. Lysty M. Korduby do M. Hrushevskoho: pytannia tvorchykh vzaiemyn i spivpratsi uchnia i vchytelia [M. Korduba's letters to M. Hrushevsky: questions of creative relations and cooperation of student and teacher]. *M. Hrushevskiy i Lvivska istorychna shkola*. Lviv, 1995. S. 178–186.
30. Lazechko P. Z istorii stvorennia ta diialnosti Ukrainskoho taiemnoho universytetu u Lvovi (1921–1925 rr.) [From the history of creation and activity of the Ukrainian Secret University in Lviv (1921–1925)]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*. 1994. № 6. S. 64–71.
31. Lyst M. Korduby do Barvinskoho Oleksandra Hryhorovycha, Chernivtsi, 18.11.1901 [Letter of M. Korduba to Oleksandr H. Barvinsky, Chernivtsi, November 18, 1901]. LNB im. V. Stefanyka. Viddil rukopysiv. F. 1455 (O. Barvynskiy). Spr. 99. 2 ark.
32. Lysty Korduby M. do Kryp'iakevycha I. z Varshavy [Letters of Korduba M. to Krypyakevych I. from Warsaw]. TsDIAUL. F. 357 (Kryp'iakevych Ivan Petrovych – profesor, istoryk). Op. 1. Spr. 24. 11 ark.
33. Lysty Korduby M. do Levytskoho V. [Letters of Korduba M. to Levytsky V.]. TsDIAUL. F. 771 (Levytskyi Volodymyr – profesor, holova NTSh u 1932–1935 rr.). Op. 1. Spr. 38. 18 ark.

34. Lysty M. Korduby do M. Hrushevskoho [Letters of M. Korduba to M. Hrushevsky]. Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u m. Kyievi. F. 1235 (Hrushevski – istoryky, filolohy). Op. 1. Spr. 551–552, 142 ark.
35. Materialy pro pryiniattia derzhavnykh ispytiv u studenta filososfskoho fakultetu Korduby Myrona [Materials on examining Myron Korduba, a student of the Faculty of Philosophy]. Derzhavnyi arkhiv Chernivetskoï oblasti. F. 216 (Chernivetskyi universytet). Op. 2. Spr. 125. 144 ark.
36. Memorial v ukrainskii universytetskii spravi, nadislanyi Senatом universytetu Naivysshchii Radi Myrovoi konferentsii v Paryzhi ta Soiuzu narodiv u Zhenevi [Memorial in Ukrainian University Affairs, sent by the University Senate to the Supreme Council of the World Conference in Paris and the Union of Nations in Geneva]. TsDIAUL. F. 310 (Ukrainskyi universytet u Lvovi. 1921–1925 rr.). Op. 1. Spr. 6. 31 ark.
37. Mudryi V. Ukrainskyi universytet u Lvovi [Ukrainian University in Lviv]. Niurnberh, 1948. 60 s.
38. Naida O. Okremi aspekty diialnosti istorychno-filosofichnoi sektiï Naukovoho tovarystva im. Shevchenka. 1913–1940 roky [Some aspects of the activity of historical and philosophical section of Shevchenko Scientific Society. 1913–1940]. Z istorii Naukovoho Tovarystva imeni Shevchenka. Zbirnyk dopovidei i povidomlen naukovykh sesii i konferentsii NTSh u Lvovi. Lviv: Vyd-vo NTSh. T. 10. 1998. S. 24–33.
39. Olshanska S. Mii batko [My father]. *Podilske slovo*. 1996. 24 liutoho.
40. Padokh Ya. Neznyshchene tovarystvo (do 110-richchia NTSh) [Undestroyed society (to the 110th anniversary of SSS)]. Lviv, 1983. 21 s.
41. Panasiuk V. Spohady pro Kholmshchynu ta Kholmску himnaziïu [Memories of Kholm region and Kholm gymnasium]. *Ukrainska himnaziïa v Kholmi (1940–1944). Knyha pam'iaty*. Lviv, 1997. S. 32–37.
42. Pikh O. Naukovo-osvitnia diialnist Myrona Korduby u Varshavi (1928–1940) [Myron Korduba's Scientific and Educational Activities in Warsaw (1928–1940)]. *Ukraina–Polshcha: istorychna spadshchyna i suspilna svidomist. Vyp. 5: Yuvileinyi zbirnyk na poshanu Oleksandra Kolianchuka*. Lviv, 2012. S. 184–191.
43. Pravyla navchalnoho rozporiadku u vyshchyykh uchbovykh zakladakh; robochi plany kafedry, zamovlennia na literaturu ta ustatkuvannia dlia kabinetu (1944–1946) [Educational regulations in higher educational institutions; syllabies of the department, orders for literature and office equipment (1944–1946)]. DALO. F. R. 2923. Op. 1. Spr. 4. 14 ark.
44. Rezoliutsii, protokoly, zvity ta in. dokumenty mizhpartiinoho z'izdu u Lvovi. 1921 [Resolutions, protocols, reports and other documents of the inter-party congress in Lviv. 1921]. Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u m. Lvovi. F. 581. Op. 1. Spr. 105. 54 ark.
45. Romaniuk M., Halushko M. Ukrainski chasopysy Pivnichnoi Bukovyny (1870–1940 rr.). Istoryko-bibliohrafichne doslidzhennia [Ukrainian magazines of Northern Bukovina (1870–1940). Historical and bibliographic research]. Lviv: Feniks, 1999. 428 s.
46. Rublov O., Cherchenko Yu. Stalinshchyna i dolia zakhidnoukrainskoï intelihentsii: (20–50-ti rr. XX st.) [Stalinism and the fate of the Western Ukrainian intelligentsia: (1920s–1950s)]. K.: Naukova dumka, 1994. 350 s.
47. Sai T. Kholm pid chas nimetskoï okupatsii (1939–1944 rr.) [Kholm during the German occupation (1939–1944)]. *Ukrainska himnaziïa v Kholmi (1940–1944). Knyha pam'iaty*. Lviv, 1997. S. 6–11.
48. Serkiz Ya. Myron Korduba v otsyntsi suchasnykiv [Myron Korduba in the assessment of contemporaries]. *Ukraina–Polshcha: istorychna spadshchyna i suspilna svidomist*. Lviv, 2012. Vyp. 5. S. 179–183.
49. Serkiz Ya. Pluhatar natsionalnoi istorii [Plowman of national history]. *Za vilnu Ukrainu*. 1994. 10 liutoho.
50. Spohady [Memoirs]. DALO. F. R. 2923 (Osobystyi fond Myrona Korduby). Op. 1. Spr. 2. 152 ark.
51. Fedoryshchak R. Naukovo-pedahohichna diialnist Myrona Korduby v Ukrainskomu taïemnomu universyteti [Myron Korduba's scientific and pedagogical activity at the Ukrainian Secret University]. *Teoriïa ta metodyka navchannia ta vykhovannia*. 2013. Vyp. 34. S. 178–189.
52. Fedoryshchak R. Pedahohichna ta kulturno-prosvitnytska diialnist Myrona Korduby (1876–1947 r.r.) [Pedagogical and cultural-educational activity of Myron Korduba (1876–1947)]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk. 13.00.01. Drohobych, 2014. 21 s.
53. Fedoryshchak R. Pedahohichna diialnist Myrona Korduby v roky Druhoï svitovoi viiny ta povoiennoi vidbudovy [Myron Korduba's pedagogical activity during the Second World War and post-war reconstruction]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Seriïa: Pedahohika*. 2013. № 1. S. 3–8.
54. Fedoriv I. Myron Korduba v istorii Ukrainy (kinets XIX – persha polovyna XX st.) [Myron Korduba in the history of Ukraine (end of the 19th – first half of the 20th century)]. Ternopil: Ternopil-Onlain, 2001. 127 s.
55. Khobzei P. Taiemnyi universytet u Lvovi [Secret University in Lviv]. *Nauka i kultura. Ukraina*. Vyp. 27. K., 1991. S. 56–62.
56. Chyतालnia [Reading room]. 1911–1914.

57. Chornii V. Zasnuvannia ta pershyi period diialnosti kafedry istorii slov'ian Lvivskoho universytetu im. I. Franka (1945–1947) [Establishment and the first period of activity of the Department of Slavic History of Ivan Franko Lviv University (1945–1947)]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seria istorychna*. 1998. Vyp. 33. S. 265–272.
58. Shtyk-Shuter Ya. Nashi profesory [Our professors]. *Ukrainska himnaziiia v Kholmii (1940–1944)*. Knyha pamiaty. Lviv, 1997. S. 141–146.
59. Shchurat S., Hurhula-Shchurat O. Dva kryla [Two wings]. Lviv, 1996. 98 s.
60. Kozak K. VI. Jahresbericht des K. K. Zweiten Staatsgymnasiums in Czernowitz veroffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1902/1903. Czernowitz, 1903. 36 s.

УДК 9 66:39(437.4)" XIX-XX"

DOI 10.25128/2415-3605.21.1.23

ПОЛІНА ВЕРБИЦЬКА

orcid.org/0000-0003-3123-0768

polina.v.verbytska@lpnu.ua

доктор педагогічних наук, професор

Національний університет «Львівська політехніка»

вул. Степана Бандери, 12, м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ЖІНОЧИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ У ГАЛИЧИНІ НА ПРИКЛАДІ БЕРЕЖАНСЬКОЇ УЧИТЕЛЬСЬКОЇ СЕМІНАРІЇ

На основі архівних джерел і наукових публікацій виокремлено коло питань, пов'язаних з історією становлення жіночих освітніх закладів у Галичині на зламі XIX–XX ст. Висвітлення особливостей становлення та розвитку жіночих семінарій з підготовки вчителів на українських землях у складі Австро-Угорської імперії і Другої Речі Посполитої розглянуто на прикладі державної жіночої учительської семінарії в Бережанах. З'ясовано, що запровадження нових навчальних закладів – чоловічих і жіночих вчительських семінарій відбувалося на основі шкільного закону 1869 р. Австро-Угорщини, що запроваджував суттєві зміни у процес підготовки вчителів. Встановлено, що жіночі заклади освіти створювалися в імперії для забезпечення народних (початкових) шкіл учителями та мали на меті професійну самореалізацію жінок. З'ясовано, що жіноча учительська семінарія в Бережанах відкрилася у 1910/1911 н. р. Проаналізовано документи із Центрального державного історичного архіву України у м. Львові, зокрема матеріали фонду 179 «Кураторія Львівського шкільного округу», справи 1111 «Справа про передачу приміщення в замку Сенявських у м. Бережани місцевою міською громадою для заснованої жіночої семінарії». На підставі розгляду документів справи про передачу приміщення замку Сенявських у Бережанах для жіночої семінарії розкрито зміст офіційної переписки органів державної і місцевої влади стосовно розміщення і фінансування жіночої вчительської семінарії впродовж 1913–1926 рр. З'ясовано, що історичний досвід становлення і розвитку жіночої освіти в Галичині на прикладі Бережанської учительської семінарії є важливим надбанням української науки і освіти.

Ключові слова: жіноча вчительська семінарія, м. Бережани, підготовка вчителів, шкільне законодавство.

ПОЛІНА ВЕРБИЦЬКА

доктор педагогических наук, профессор

Национальный университет «Львовская политехника»,

ул. Степана Бандеры, 12, г. Львов

ОСОБЕННОСТИ СТАНОВЛЕНИЯ ЖЕНСКИХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ В ГАЛИЦИИ НА ПРИМЕРЕ БЕРЕЖАНСКОЙ УЧИТЕЛЬСКОЙ СЕМИНАРИИ

На основе архивных источников и научных публикаций выделен круг вопросов, связанных с историей становления женских учебных заведений в Галиции на рубеже XIX–XX вв. Освещение особенностей становления и развития женских семинарий по подготовке учителей на украинских землях в составе Австро-Венгерской империи и Второй Речи Посполитой рассмотрен на примере государственной женской учительской семинарии в г. Бережаны. Установлено, что введение новых учебных заведений – мужских и женских учительских семинарий происходило на основе школьного